

POMAHAJ BÓH

ČASOPIS EVANGELSKICH SERBOW

6. čisło

Budyšin, meja 1951

Lětnik 1

Naše hesło za njedzelu, 3. junija:

Na puć do Klukša!

„Haj, čehodla dyrbymy so wšitcy runje do Klukša na puć podać? Što tam chcemy?“ — To pak dyrbi kóždy ewangelski Serb wědžeć, zo so w tamnej wosadze wotměje naš létuši

Serbski cyrkwinski dzeń

Kedźbu! Wšitcy serbscy cyrkwinsky předstejerjo a sobustawy serbskich wosadnych zastupnistwow so hižom **sobotu**, 2. junija, w 14.30 hodź. na farje ze swojimi fararjemi a zastupnikami cyrkwinskich wyšnosćow zeńdu, zo bychy wšelake přednoški a rozprawy slyšeli a so mjez sobu wo wažnych serbsko-cyrkwinskih naležnosćach rozrěčowali. Wječor we 8 hodź. so swětłowobrazy pokazuja. —

Hłowny dzeń zjězda pak budže **njedzela, 3. junija**. Serbske swjedžeńske kemše so započnu w 9.30 hodź. Prědować budže Hodzijiški farar. Na kemšach budžeja tež hosćo z cyrkwinskih wyšnosćow wosadnych strowić. Popołdnu so wšitcy w 14 hodź. zaso w Božim domje k wosadneje zhromadźiznje ludowo-misionskeho raza zeńdu. Cyrkwinska hudźba, spěwy, zajimawy přednošk, lajska hra so poskića. —

Z němskich cyrkwinskih łopjenow a z wozjewjenjow we wosadach wěsće, zo wot 11.—15. julija budže w Barlinje wulki powšitkowny **němski ewangelski cyrkwinski dzeń**. Na tamnym hobrskim zjězdze dyrbi so jednota ewangelskeje cyrkwyje w Němskej wopokazać. Njeh tam tež změrom prawje wje'e wosadnych ze serbskich wosadow pojědže. Wšak steji tamny dzeń pod hesłom: „My smy tola bratřa!“

Do Barlina pak kóždy dojěć njemóže! Ale kóždy ewangelski Serb móže, njeje-li woprawdže zadžewany, do Klukša přińć. Susodnym wosadnym wobćežne njebudže, tam bžeć abo z kolesom jěć. Z dalších wosadow njeh z awtobusami přijědža.

Tež serbski cyrkwinski dzeń chce jednotu wšěch ewangelskich Serbow před woči stajić, njeh bydla na horach, w holi abo w Błótach! Tuž přińdźe wšitcy tamnu druhu njedzelu po swj. Trojicy do Klukša! Bóh Knjez pak njeh žohnuje wšo přihotowanje a wuhotowanje našeho cyrkwinskeho dnja. Prošće tež wo to! L.

Bibliske rozpominanje

(2. knihi Mójzasowe, 20, 9, 10)

„Šěsć dnjow džěłaj a čiń wšitko swoje džěło, ale sedmy dzeń je sabat Knjeza, twojeho Boha, na kotrymž njesměš žane džěło džělać.“

Swjeć swjaty dzeń abo swjeć njedzelu! Tule třěću kaznju snadź znajemy, — ale — činimy tež po nej? Wurěčow je dosć. Chwile nimam, dyrbjdu druge wěcy wob-

starać. Zo je so njedzela wuprózdniła, na tym smy my křescenjo sobu wina. Njejsmy Bože słowo chutnje brali. Štóz z nas praji, zo njemóžemy abo njesměmy njedzelu swjećić w našich Božich domach w Božej službje cyłeje wosady, Ihaje. Nichtó njeje nam hač dotal přédowanje a Bože słowo zakazał. Smy husto sami zawino-

wali, zo njejsmy naše móžnoty a naše prawa wužiwali. Hdyž je mjez nami a w našich serbskich wosadach wjele stuchleho, zhniłeho a tež morweho, potom je to naš hrěch, naše zakomdženje a njewa'ejmy to jenož přeco na druhich! Prašejmy so: Ty, serbski cyrkwinski předsyda, ty serbski wosadny, ty serbski farski domje, ty serbski wučerjo a wučerka, maš ty so tež po tym abo su to jenož stare zabyte słowa? Bože swjate kaznje njechadža nas krjudować, ale nam pomhać, a tohodla su za nas wšitkich, za naše cyłe žiwjenje, a nic jenož za paćerske džěci.

Bóh nam hišće spožči přeco znowa měrne njedzele. Budžmy džakowni, zo směmy je swjećić w měrje! To je jasne, nam njepomahaža žane rjane mjena, žane organizacije ani cyrwinke dny, jeli zo so nimamy po serbskim přisłowje: „Šěsć dnjow džěłaj a so poč, sedmy dzeń pak kemši chodž.“ Žno serbske mjeno njedzela nam jasnje přiwoła: tón dzeń njedžělamy. Swjećimy bórže swjatki, swjedžeń swjateho Ducha. Swjaty Duch je pak wosebje džěławy, hdyž my hromadže z cylej wosadu we wosadneje Božej službje wo njón prosymy. Wězo je wěrnó, zo swjaty Duch na ličby njehlada, ale je tež kaznja lubosće, zo so mjez sobu posylnjujemy, a to so stawa přede wšem we wosadneje cyrkwi, w chwalenju, spěwanju, modlenju a slyšenju. We wosadneje Božej službje smy Boži lud, lud noweho sluba. Njetroštujmy so z tak mjenowanej njewidžomnej cyrkwyje, kotraž je zwjetša morwa, to rěka scyła njeje. „Kedźbujmy jedyn na druhého tak, zo bychmy so wabili k lubosći a k dobrym skutkam a njewopuščili sami swoje zhromadźizny, kaž někotři wašnje maju; ale napominajmy so mjez sobu a to čím bóle, hač widziće, zo so dzeń přib'izuje.“ (List japoštoła Pawola Hebrejskim 10, 25.) Swjeć

swjaty dzeń! Luther je nam to tak wukładował: „Dyrbimy so Boha bojeć a jeho lubować, zo bychmy přédowanje a Bože słowo njezacpili, ale jo za swjate měli, radži slyšeli a wuknyli.“ Potom tež změjmy trajacy měr. „Ty na-

šemu ludej daj a wšej wyšności měr a dobre knježenje, zo bychmy pod nimi měrne a pokojne žiwjenje wjedli we wšej pobožności a póćiwosci.“ O krajo, krajo, krajo, poslučaj na Knjezowe słowo! Swjećmy swjaty dzeń! B.

swéta je z nami a my? — Budźmy z nimi! —

Nic jenož ze słowami ně, ze skutkami chcemy so zjednočić. — Te'ko milionow! 800 milionow. — Ale za wšech jedyn nadawk — a tež wosebje za křesćanow:

M Ě R !

Wy džělawi wěriwi, wy, kiž so modliće a swěrnubosć hajiće! Zjednoćće so wšitcy pod hesłom najwážnišeho nadawka našeho časa: Měr! Měr!

A hdyž w Klukšu nas na cyrkwiskim dnju zwony witaja, što nam přiwołaju?

M ě r budž z wami!

Tak Jezus svojich strowješe, — tak njech je naše žiwjenje nastajnosći w słowach a w skutkach ze samym Jezusowym strowjenjom

„Měr budž z wami!“

Nadawki

Wšitcy mamy w žiwjenju swoje nadawki spjelnić. Porjadnje my kóždy dzeń a w swoim času so za to postaramy, zo so tón abo tamny nadawk spjelni. A při tutej porjadnje so wospjetowacych nadawkach nihtó njeskorži, chiba léni čłowjek, zo je jemu přewjele nadawkow postajene. — Snano druhdy mać zdychuje, hdyž přehladaje wšitke tele džěla a nadawki, kiž na nju čakaju. Abo druhdy so tež sčerp'iwemu přemnoho tajkich nadawkow nakopi. — Nohcemy pak dale wo tym rěčec, štož ma kóždy sam ze sobu a ze swojimi nadawkami wučinić.

Njestejmy sami tu na tym swěće. Maš swójbu, přečelstwo, susodstwo, swój lud, wosadu a kraj, haj samo cyłe čłowjestwo so někak z tobu zetkuje.

Jako křesćan njemóžeš ani swójbnemu abo přiwnzemu. ani susodej a krajanej atd. rjec: „Dži ty mi tola přeč z twojim žadanjom! Ja mam so jenož wo sebie starać. Što je mi swójba, přečelstwo, susodstwo, wosada, kraj, čłowjestwo!“ —

Su nadawki, kiž k nam přichadzeja a byrnjež bychmy so spjećowali, w swoim swědomiu jako křesćenjo začuwamy, tu džělo na nas čaka, kotrež je wo wjele wážniše hač džělo a starosć a wšedny ch'čb. A wot dopjelnjenja tutoho nadawka wotwisuje sprawnosć mojego křesćanskeho wuznača.

Naše mjeno móže we wočach druhich poľne česće a nahladnosće być. — Tajki dobry křesćan druzy jednoho chwala! — Ale što je? Wón je sej w tutej našich dnjach přal: o zo by tola wójna nětčišich knježerjow zabiła! — A běše we wsy zhromadžizna dla měroweho hibanja. Tehdy džěše susod na zhromadžiznu a dobry křesćan so toho dohladawši jenož skrótka swojemu synej rjekny: „Balec Maks wot nas žaneje słomy a žanoho syna wjace njedóstanje!“ — A stare susodstwo bu pohrjebane d'a wojowanja wo měr. —

Nadawki za křesćanstwo! Mamy nadawki, kiž nam jara na porsty pala. A wosebje my Serbja mamy, štož cyrkwiske naležnosće nastupa, swoje nadawki nam w polnej waze přiměrjene. —

Ale, my tola dyrbjeli tež to jako křesćenjo wědžec — my Serbja njestejmy wjace sami — kaž to přjedy běše —, z nami miliony du! To je nam dopokazał wopyt swěrneho a wěriwego křesćana ewang. uniwersitneho profesora Hromadki. Woprawdže, wulki džěl cyleho

Znowanatwar Njeswačidskeho Božeho doma

Architekt Oswin Hempel

Stara Njeswačidska cyrkej bě wosebje rjana a hódna. Z hrodumaj a parkom bě z debjenku Łužicy. Zwonkownje so lubješe rjana wěža, kotraž chrobla k njejbju sahaše. Znutřka běštej předewšěm wołtar a dupa rjanej wumělskej džěle Pirnjanskeho skalarja z časa renaissance.

Z toho wšeho wosta maľo, a to bě hišće čezko wobškodžene. Dalokož so hodžeše, je so wšitko sprócnijwe wuporjedžilo, zo by so prawje derje ze stareho do noweho časa wuchowało. Nowa doba ma nowy podložk žiwjenja. Nowa pobožnosć wróca so raznišo k Jezusej Chrystusej a jewja so w sylnišim wosadnym žiwjenju.

Při twarjenju dyrbjachmy so ze skromnymi srědkami spokojeć. Tak dósta cyrkej nowy a časej přiměrjeny raz. Wołtarnišćo móžachmy z položcu zaso z kamjenjemi wjelbować Rja-

ny wołtar, kotryž wo něšto metrow doprědka stajichmy, je nětko w kmaňšim swětle widžec a je wosadže bliže. Za wołtarjom dóstachmy nowu rumnosć, kotraž

Stara Njeswačidska cyrkej.

budže so derje hodžeć za paćersku wučbu a za Bože služby na zymnych njedźelach.

Ze starych knježich rownych kamjenjow, kotrež dopominaju na zašly patriachalny čas, smy jenož někotre wostajili. Wosebje wažne za znutřkowne Božeho domu je skupina Chrystus na křižu, Marja a Jan pod křižom, kotraž je wysoko zaso nad wosadu postajena, kaž je to hižo před lětstotkami była. Je widžomne znamjo, što je knjez domu. Łubje, kaž je we Łužicy powšitkownje mamy, su tež tu zaso zatwarjene. Nowe pišćece dawaju z napohladom a zynkom swjatočny charakter. Jednora klětka z najrjeńšeho worješineho

drjewa, pult a dupa wupjelneja wołtarnišćo.

Wšelake zwostawa hišće: Wumolowanje łubjow, swěcy, stoły, paramenty a druhe. W přitwarku budže spominane na dostojne wašnje na wopory poslednjeje wójny.

Domizna poda z drjewom, zornowcom a hornčerskimi wěcami swoje najlěpše, ale wšo hakle dósta swoju rjanosć z wustojnym džěłom wosadnych rjemjeslnikow. Tež we wšěm přichodže njebudźemy trjebać so tutoho wustojneho džěła hańbować.

Njech Bóh Knjez žohnuje wosadu w znowanatwarjenym Božim domje bohaće.

Njeswaćidlski Boži dom

Poswjećenje 2. dźeń swjatkow 1951

Njeswaćidlska cyrkej ze swojej wysokej, wosebje rjanej wěžu bě po wobnowjenju l. 1934 drje najstarša a najrjeńša wjesna cyrkej w našej serbskej Hornjej Łužicy.

Hrôzbná wójna zniči tutu swjatnicu, zo zawostachu jenož hołe murje.

W ćežkich časach po wójnje zmuži so wosada znowa natwarić swój něhdy tak rjany Boži dom. Dobrowólnje přińdžechu wosadni wosrjedź suchich žnjow lěta 1947 a zrumowachu sprócniwje rozpadanki. Burjo darichu ze svojich chójnow drjewo a patoržicu 1947 bě cyrkej zezběhana. Ale z čim třěchu přikryć? Wosadni jězdžachu do Rakečanskich błóčaných hatow a hotowachu tam sćinu pod

nawjedowanjom našeho lubeho njeboh tótki, swěrneho a pobožneho Serba, Hermana Soki. Knjez Guda z Komorowa pola Rakec, něhduši Łazowski roboćan, kotryž je w svojich młodych lětach wjele knježich bróžnjow pomhał ze sćinu zakryć, je třěchikryjerjej wužitne pokiwy podawać móhł.

Na žnjowym džaknym swjedźenju l. 1948 móžachmy z wulkej radosću zaso přeni raz Božu službu w Božim domje swječić — ale w kak chuduškim? Mjez tym je so dale twariło. Hdyž bu 29. meje 1949 w Njeswaćidle naš přeni serbski superintendent zapokazany, so naši hosćo wutrobnje z nami wjeselichu na dotal natwarjenym.

Wołtarnišćo Njeswaćidlskeje cyrkwje.

Nowonatwarjena Njeswaćidlska cyrkej.

Na žnjowym džaknym swjedźenju l. 1950 zaklinčachu přeni raz rjane nowe pišćece.

Nětk je Boži dom tak daleko dotwarjeny, zo móžemy jón poswječić. Njeswaćidlska wosada je sej swój Boži dom nimale sama natwariła. Čežke bě to džěło, ale syła dobroćiwych pomocnikow bě wulka. Wjele starosćow mējachmy, ale darniwe ruki je wołóžachu. Wjele pjenjez trjebachmy — nazběrachmy je. Na 55 000 hr. w nowych pjenjezach! K tomu to, štož nam druhe wosady podachu.

Bóh chcył dać, zo by najstarša a zdobom tež najnowiša cyrkej w našej serbskej domiznje služila na wšě časy w žohnowanju wěrnemu a mócnemu připowědanju Božeho słowa. W.

Prof. Hromadka zetka so ze serbskimi fararjemi

Dekan Komenskoweje teologiskeje fakulty Praskeje uniwersity, prof. dr. Hromadka, pućowaše w aprylu dwě njedźeli přednošujo po Němskej a zetka so njedźelu, 22. 4., tež ze serbskimi fararjemi. Nahladna ličba bě so zešla, dokelž znajachmy profa. Hromadku hižom pak wosobinsece abo tola z pismowstwa jako sławneho wučerja Božeho słowa a wěriwego křesćijana.

Jenož někotre z jeho myslow, z kotrymiž nas na tutym wječoru

putaše a nam wědomnje wótřeše, chcemy wuzběhnyć.

Ja sym wjesoły, tak so wuzna, zo sym w tutym našim času wučer Božeho słowa.

Křesćijan njesmě so čłowjekow bojeć, ale hdžežkuli a z kimžkuli rěči, stajnje ma wěrnosć a prawdosć zastupować (— přetož jenož Boha mamy so bojeć).

Křesćijenjo maju na rozpadan-

kach zašłosće pomhać twarić nowy přichod.

Wón připóznawa wědomostnu metodu dialektiskeho materializma. Nas, kotřiž z wěstje bojósću a njedowěru hladamy na džensniši čas, znjeměrnjowachu tajke słowa ze rta wěriwego wučerja Božeho słowa, napominaceho nas, być chrobliši swědcy Chrystusowi.

muž. Wón chcyše bibliju porjedzić, ale dokelž serbsku rěč prawje njerozumješe, je rěč a prawopis hrózbnje překazył. — Jeho porjedženja su jenož skepsanki! Za to pak je — nic bjez samochwalby — na titulnu stronu pisal „wot zmolgow porjedžana wot Jana Gottfrieda Kühna, předarja teho Evangelija we Klukšu“. Hakle naš njezapomnity wótčinc Imiš sebi 1881 zwěri, tutu samochwalbu a Jurij Jakub tež Kühnowe mjeno z tituleje strony wušmórnyć. Kühnowa biblija je so w Hali čišćala z jara drobnym pismom. Bórže so čí pismiki před wočomaj mjerwja kaž mrowički! — Moju bibliju sym dóstał wot mi cy'e njeznateho knjeza Alfonsa Roy'a z Barlina, kotryž bě ju mjez starymi časopisami na swojej łubi namakał. — Tam je snano wjele lětdžesatkow ležala, přetož je hódnje wot čerwjow přetočena. — Nětko pak sym ju zaso k česći přinješ, stajiwši ju na druhe městno mjez jeje sotrami. Starájće so wo to, zo waša biblija njeby přišla do stareho čapora.

Třeća biblija je z l. 1793. Tutu staj wudałoj konrektor Handrij Mlynk w Kamjencu (1759—1815) a Ketličanski kaplan Jan Jakub Pětrka (1793—1823). Staj z wulkej prócu zmylki, kotrež je Kühn zawinował, wuporjedžaloj. Pětrka je serbsku bibliju 12 króć přeco z pjerom w ruce přestudował. — Moja biblija je tež do kože zwjazana. Jako wobsedžer biblije je so zapisał 17. měrca 1854 August Wićaz z Wujezda poia Ketlic. Wuznawa, zo je bibliju dał za 22 grošow a 5 pjenježkow znowa wjazać. Hdyž je so biblija takle rozčitala, je so tež pilnje trjebała a čitala! — Tutón August Wićaz běše tež ze sobustawom serbskeho knihowneho towarstwa. Hač tež jeho swójba hišće wobsteji? Snano běše wón zdaloka mój wuj! Biblija je jara tołsta, dokelž su w njej jako přidawk tež 3. a 4. knihi Esry a 3. knihi Makkabejske. — (Skónčenje sčuhuje.)

Kóžde čisło „Pomhaj Bôh“ płaći 15 pj. Pjenjezy pósćelce prošu na konto Serbskeje superintendenty pak do Bukec (Dorfgenossenschaftsbank S 23), pak do Budyšina (Lausitzer Wirtschaftsbank 022).

Wo mojich 11 serbskich biblijach

Ota Wićaz.

Njemyslće sebi, zo sym ja po-božniši hač druzy ludžo, dokelž jednaće serbskich biblijow wobsedžu. Tež ja njemóžu na jedyn raz wjace hač jednu jeničku bibliju čitać. — A bohužel dyrbju so wam wuznać, zo sebi k tomu přeco dosć chwile njebjeru. — Našemu serbskemu ludej je so wot 1728—1905 jednaće króć dospołna biblija čišćala. Je to zawěsće wšeje česće hódne! Dawno sym sebi pfał z kóždeho wudawka jednu bibliju wobsedžeć. To je so mi tež po dołhim pytanju dopjelniło. — A nětko tute serbske biblije steja na polcy mojeje knihownje, jedna při druhej, runje mi napřečiwo, hdyž za swojim blidom sedžu. Husto na nje zhladuju.

Prěnja, najstarša je z lěta 1727. Tehdy so dósta našemu serbskemu ludej přeni króć dospołna serbska biblija. Přez 200 lět je nas cyrkej reformacije na nju čakać dała. — Fararjo Jan Dołhi z Minakała, Matej Jokuš z Hbjelska, Jan Běmar z Budestec, Jan Wawjer z Bukec su ju w 11 lětach po 45 wuradžowanjach, kiž přeco tři dny trajachu, mištrisce přeložowali, a to nic po němskim Lutherowym přeložku, ale samostatnje po grjekskej a hebrejskej rěči. — Hdyž měješe so před 50 lětami Lutherowy přeložk porjedzić, so wupokaza, zo to za našu serbsku bibliju trjeba njeběše, dokelž běchu ju wjele lěpje přeložowali dyžli Luther. — Serbska rěč tuteje přenjeje našeje biblije je nimo měry rjana! Přechitajće sebi — ale wótře! — jenož jenički psalm, abo Knihy Hiobowe, abo přeni staw Přenich knihow Mójzasowych! Kak swjatočnje, cyle prosće, krasnje to klinči!

Je to z najrjeńšim duchownym wokřewjenjom! —

Tutu bibliju ja wobsedžu. A wona je mi wosebje droha. W lěće 1737 je sebi ju Jan Wićaz kupił a do njeje swoje mjeno zapisał. Běše to pradžděd mojeho pradžděda. Tutón samoručny zapis je jeničke, štož wot njeho mam a wo nim wěm. Po nim su ju jeho potomnicy wobsedželi a su wšitcy swoje mjeno do njeje zapisali. — Ja sym ze sedmym wobsedžerjom! Biblija je do howjazeje kože zwjazana, ze zapinomaj a mosaznymi wobitkami, z krasnej tołstej papjeru a z rjanym čišćom. Biblija je tež wuběrnje zdžeržana. Wo mojim pradžděde Janje Wićazu jenož wěm, zo běše žiwy w Hrodzišćanskej wosadze, najske-rje we Wichowach. — Moji wótcojo su bibliju z čistymaj rukomaj čitali. Tohodla je tajka čista! — A woni běchu zwjetša kowarjo. Su přeco měři čezko džělać. Mój džěd w Krakecach je hižo w nocy po dwěmaj stawał. Tuž drje tež wjele chwile měli njejsu w bibliji čitać. Što steji pola Sisarka 38, 29 wo kowarjach? A tohodla je biblija tak derje zdžeržana. — Jenož 130. psalm je našmórny! Kotry Wićaz abo kotra Wićazowa je w nim swój pokoj pytała? —

Druha biblija je z lěta 1742. Dołho sym za njej pytał. Raz sym tajku namakał w kapalni Blunjanskeje cyrkwy. Snano běše to ta, kotruž je něhdy Blunjanska muska młodžina cyrkwi kupila, hdyž so w njej nowy wołtar swječeše. — Tu sebi tola njemóžach sobu wzać. Nadžijomnje sebi ju pak w Blunju česćuju. — Wudawk tuteje biblije je wobstarał Klukšanski farar Jan Gottfried Kühn, syn němskeho listynoše-rja we Wjazofcy, wulce zaslužbny